

Göstergebilim ve Nesnelerin Hafızası: Serdar Somuncu'nun *Getrennte Rechnungen* (Ayrı Hesaplar) Adlı Eserinin Yananlam Gösterenleri Bağlamında Değerlendirmesi

Semiotics and the Memory of Objects: An Evaluation of Serdar Somuncu's *Getrennte Rechnungen* in the Context of connotative Signifier

Ayşegül Aycan SOLAKER¹

¹Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi / Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Sivas, Türkiye

Corresponding author: Ayşegül Aycan SOLAKER
E-mail: aaycan@cumhuriyet.edu.tr

Öz

Nesneler, gösterge olarak gösterenler kümesi içerisinde yer almakta ve anlam taşımaktadır. Göstergeler, zaman zaman kendi anlamlarını aktarabilecekleri gibi kimi zaman da anlaşılmayı ve yorumlanmayı bekleyen derin anlama da sahiptir. Bu esnada ise öznenin kendisini çevreleyen nesneye yüklediği anlam, toplumsal ve kültürel olarak bir eşya hafızası oluşturmakta ve öznenin ait olduğu toplum ve kültürel düzeyi, göstergeyi anlaması ve yorumlayabilmesi için önemli bir rol oynamaktadır. Fakat diğer yandan öznenin nesnelere karşı oluşturduğu tecrübe zemini ve hafızası da nesnelere verdiği derin anlamın bir göstergesini oluşturabilmektedir. Bu noktada Fransız göstergebilimci Roland Barthes, nesnelerin yananlam gösterenlerinin neler olabileceğine dair bir uğraş içerisine girilmesi gerektiğinin, aksi takdirde nesnenin tanım olarak anlam vermeyeceğinin altını çizmektedir. Jan Assmann, bellek bağlamında nesnelere ile ilgilenerek öznenin günlük gereçlerden kasabalara, yollardan taşıtlara kadar kendisini çevreleyen şeylerle birlikte var olduğunu belirtmektedir ve öznenin içinde yaşadığı nesnelere dünyasının, sadece şimdiki zamana değil, aynı zamanda geçmişine de işaret eden bir zaman göstergesine sahip olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla eşyaların daha doğrusu nesnelerin öznenin sadece bugününün göstereni değil, aynı zamanda geçmişle de irtibatlı bilgi veren ve yorumlanabilen gösterenler olduğu söylenebilmektedir. Özellikle edebi metinlerde yer alan gösterenlerin çoğul anlamlar içerebileceği göz önünde tutularak her metnin ikinci bir işleme ihtiyacı olduğu ve söz konusu işlemin yorum gerektirdiği bilinmelidir, zira bir gösterge üzerinden elde edilen yorum, aslında göstergeleri başka göstergeler ile yeniden açıklamamıza olanak sağlayan anlamlar alanında yer almakta ve dolayısıyla anlamlar yeniden üretilebilmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, yazarın hayatını yansıtan *Getrennte Rechnungen* (Ayrı Hesaplar) adlı eserindeki hafıza nesnelerinin Roland Barthes'a referansla yananlamsal gösterenler bağlamında incelenmesidir.

Anahtar Kelimeler: Göç, göstergebilim, hafıza, Roland Barthes, Serdar Somuncu

Submitted : 22.08.2024
Revision Requested : 08.11.2024
Last Revision Received : 17.11.2024
Accepted : 21.11.2024

This article is licensed under a Creative Commons Attribution - NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

ABSTRACT (ENGLISH)

Objects, as signs, are included in the set of signifiers and carry meaning. Signs can convey their own meaning, but sometimes they also have a deeper meaning waiting to be interpreted. The meaning that the subject attributes to the object that surrounds him/her creates a social and cultural memory of the object, and the society and cultural level to which the subject belongs plays an important role in understanding and interpreting the sign. However the ground of experience and memory of the subject towards objects can also constitute an indicator of the deep meaning it gives to objects. At this point, the French semiotician Roland Barthes underlines that one should endeavor to find out what the semiotic signifiers of objects might be, otherwise the object will not be meaningful by definition. Interested in objects in the context of memory, Jan Assmann argues that the subject coexists with the things that surround it, from everyday utensils to towns, roads to vehicles, and emphasizes that the world of objects in which the subject lives has a time signifier that points not only to the present but also to its past. Considering that the signifiers of literary texts in particular can contain multiple meanings, it shouldn't be ignored that every text needs a second process and that this process is interpretation. In this context, the aim of the study is to analyze the memory of objects in *Getrennte Rechnungen* in the context of the connotation with reference to Roland Barthes.

Keywords: Memory, migration, Roland Barthes, semiotics, Serdar Somuncu

EXTENDED ABSTRACT

Roland Barthes is one of the first names that come to mind when it comes to semiotics and has contributed to the fields of structuralism, semiotics, post-structuralism and cultural studies with his works. Barthes, who also touches upon the issues of work and text among his works, states that the work is symbolic and that what is symbolic is the multiplicity of meaning. According to Barthes, the text is an act that is reconstituted in every reading.

Objects are signs and carry meaning. The meaning that the subject attributes to the object can be social and cultural. But at the same time, the subject's experiences and memory also play a major role in the meaning he/she gives to objects. In this way, objects can form the basis for a deeper meaning. In this context, Barthes states that in order for objects to be fully understood, an endeavour and effort should be made to find out what the connotative indicators of objects might be, and for this purpose, he puts forward two concepts under the name of signification: denotation and connotation. While denotation consists of the signifier, connotation is connected with the subjective meanings and interpretations of the signifier.

Jan Assmann deals with objects in the context of memory. He talks about the memory of things, emphasising that it shouldn't be ignored that the subject exists with the objects and things that surround it. Because the subject is in the signs that give information about the present and past of the subject, from daily utensils to roads and vehicles, and all of these can be referred to as the memory of the objects.

Linguist Roland Barthes doesn't define a text as an object or structure with the same meaning. According to Barthes, a text is an act of structuring and rewriting that is reconstituted in every reading. In addition, Barthes focuses on meaning in his semiotic theory and argues that even if objects or behaviors contain meaning, meaning isn't fully realized unless it is confirmed by a linguistic message and it is necessary to keep open the conceptualization of semiotics as the field of literature or as a different object field, because the literature has its own universe of meaning consisting of signs and can't be isolated from semiotics in this respect. Especially considering that the signifiers of literary texts can contain multiple meanings, it should be known that every text needs a second process and that this process is interpretation, since the interpretation obtained through a sign is actually located in the field of meanings that allows us to re-explain signs with other signs, and thus meanings can be reproduced.

Born in 1968 in Istanbul, Serdar Somuncu migrated to Germany with his family at the age of two and is a well-known author and Turkish-German cabaret performer. He also speaks about Le Pen,

Beate Zschäpe and Thilo Sarrazin and includes them in his works. In his "Getrennte Rechnungen" the author presents his own inner journeys and life experiences. While he was experiencing the values of both cultures as the child of an immigrant family in Germany, it is understood that he distanced himself from the meaning of the objects by attributing special meanings to the objects around him. The author, who attributes special meaning to the objects around him based on what he experiences in his inner world, allows the objects in the text to be analyzed in the context of the connotative meaning. In this context, the aim of the study is to analyze the author's work "Getrennte Rechnungen" in the context of connotation with reference to Roland Barthes.

Giriş

Göstergebilim ve edebiyat birbirleri ile irtibatlıdır, zira edebiyatın da göstergelerden oluşan kendine özgü bir anlam evreni mevcuttur ve bu yönüyle de göstergebilimden soyutlanamaz olduğu göz ardı edilmemelidir (Kalelioğlu, 2017, s. 173). Bu bağlamda göstergebilim denildiğinde akla gelen isimlerden biri olan Roland Barthes, modern edebiyat ve kültür kuramının önemli isimleri arasında yer almaktadır. Çalışmaları, yapısalcılık, göstergebilim, post-yapısalcılık, kültür çalışmaları ve psikanalitik edebiyat eleştirisi de dahil olmak üzere çeşitli teorik eğilimler ve uygulamalar üzerinde etkili olmuştur ve bu yönüyle de felsefeci, yazar ve göstergebilimci olan Roland Barthes, modern edebiyat ve kültür kuramının temellerini atan yazarlardan birisi olarak mevcut literatürdeki yerini almaktadır (Allen, 2003, s. 1).

Barthes'a göre eser, yapısı gereği aynı anda birden fazla anlama sahiptir. Bu yönüyle de semboliktir: sembolik olan ise imge değil, anlamların çokluğudur (Barthes, 2008, s. 213). Aynı zamanda Barthes'a göre metin, aynı anlamın bulunduğu bir nesne veya yapı değildir; her okumada yeniden oluşan bir yapılanma ve yeniden yazma eylemidir ve Barthes metni, anlam aktarıcısı olarak kabul ederken aynı zamanda göstergebilimsel ve psikanalitik yönüyle de gösteren olarak tanımlanmaktadır (Barthes, 1993, s. 14-15). Bu noktada özellikle edebi metinlerdeki gösterenlerin çoğul anlamlar içerebileceği göz önünde tutularak (bkz. Aktulum, 2019, s. 9) her metnin ikinci bir işleme ihtiyacı olup söz konusu işlemin yorum olduğu bilinmelidir (Barthes, 2002, s. 5).

Barthes kuramını detaylandırarak kuramsal bir yaklaşımın yanı sıra anlam üretiminin, yani anlamlandırmanın merkezi olduğu bir kültür eleştirisini benimsemiş ve gösterileni iki türe ayırmıştır: Anlamlandırmanın birinci düzlemi olarak düzanlam (denotation) ve ikinci düzlemi olarak yananlam (connotation). Barthes'a göre, düzanlamsal gösterilenin alımlanması yananlamsal gösterilen tarafından işaretlenmiş durumdadır. Yananlamlar ise, olası yorumlar, tarihsel bağlamsallaştırmalar ve benzerleridir. Bunların hepsi gelenekler, ön kabuller ve ideolojiler tarafından eklemlenebilmektedir (Christensen, 2010, s. 16-17). Başka bir deyişle Saussure'e göre gösterge, bir düzanlam biçimidir. Fakat Barthes'a göre göstergeler kültürel anlamlar veya yananlamlar içerebilmekte ya da yananlama gönderme yapabilmektedir, zira göstergeler kültürel veya ideolojik eklemlere sahip olabilmektedir (Gottdiener, 2005, s. 30-31). Bu bağlamda çalışmanın amacı, Serdar Somuncu'nun seçilen eserinde, yazarın belleğinde yer edinen nesnelere Roland Barthes'a referansla yananlamlarının analizini içermektedir.

Nesnelerin Anlamı/Nesnelerin Hafızası

Barthes, metnin yanı sıra ses dışındaki şeylere nasıl anlam verilebilir sorusu ile de ilgilenmektedir ve bunun için öncelikle nesne kavramını açıklamaktadır:

Sözcükler, nesne ile ilgili belirsiz tanımlar verirler. Nesne, görülmeyi bekleyen şeydir, düşünen özneye göre düşünülen

şeydir, kısacası çoğu sözcüğün verdiği biçimiyle nesne, herhangi bir şeydir; nesne sözcüğünün yananamlarının neler olduğunu anlamaya çalışmadıkça, bize hiçbir şey vermeyen bir tanımdır bu (Barthes, 1993, s. 167).

Nesnenin tanımını yapan Barthes, giysinin, otomobilin, yemeğin olduğu kadar, el kol hareketlerinin ve gazete başlıklarının da birer nesne olabileceğini yazmaktadır. Birbirinden farklı olan bu nesnelerin ortak özelliği ise hepsinin birer gösterge olmasıdır. Dünyanın sonsuz göstergeler ile dolu olduğunun altını çizen Barthes, söz konusu göstergelerin kesin bir yalınlık içerisinde olmadığını, dolayısıyla "anlamın mutfağına" girilmesi gerektiğini de özellikle vurgulamaktadır. Bu noktada anlamın tek başına ele alınıp çözümlene imkanı vermeyeceğini, dolayısıyla bir şey keşfedilmeyeceğini de eklemektedir, zira ona göre göstergeler ayrımlardan oluşmakta ve böylelikle fark edilebilir bir özellik taşımaktadır. Bu noktada nesnelerin yananamlarının neler olabileceğine dair bir uğraş içerisine girilmez ise nesnenin tanım olarak anlam vermeyeceğinin de altını çizmektedir (Barthes, 1993, s. 153-167). Bu bağlamda Baudrillard, Barthes'ın nesneye yüklediği anlamı ileriye taşıyarak, herkesin bir imgeler evreninde yani üst gerçeklikte yaşadığını savunmaktadır, zira ona göre her nesne ya da imge sadece sözlensel boyutların ikincil veya daha üst göstergeleri ile aktarılmaktadır. Dolayısıyla nesnelerin nasıl nitelendirildiği, onların düz anlamlarından daha önemlidir (Gottdiener, 2005, s. 43).

Hafıza bağlamında nesnelere ile ilgilenen diğer bir isim Jan Assmann'dır. Assmann'a göre hafızanın taşıyıcıları dış nesnelere ve bireysel hafıza için önemli bir rol oynamaktadır. Hafıza, sadece bireysel bellekle değil, aynı zamanda "şeylerle", dışsal sembollerle de sürekli etkileşim halindedir. Eserler, nesnelere, yıldönümleri, bayramlar, ikonlar, semboller veya manzaralar söz konusu olduğunda, "hafıza" terimi artık bir metafor değil, hatırlayan bir zihin ile hatırlatan bir nesne arasındaki maddi teması dayanan bir metonimdir (Assmann, 2008, s. 111). Bu nedenle Assmann'a göre nesnelerin hafızasından bahsetmek mümkündür, zira insan yatak, sandalye, yemek, giysiler ve aletler gibi günlük gereçlerden evlere, köylere ve kasabalara, yollara, taşıtlara ve gemilere kadar kendisini çevreleyen şeylerle birlikte var olmaktadır. Dolayısıyla eşyalar kişiye kendisinin bir imgesini yansıtmakta ve ona kendisini, geçmişini, atalarını vs. hatırlatmaktadır (Assmann, 1997, s. 20). Bu bağlamda özne için eşyalar yani nesnelere sadece bugünün göstereni değil, aynı zamanda geçmişle de irtibatlı bilgi veren ve yorumlanabilen gösterenlerdir. Metinlerde yer alan nesnelere üzerinden de böyle bir bellek aktarımı söz konusu olabilmektedir. Somuncu'nun inceleme konusu olan *Getrennte Rechnungen* (Ayrı Hesaplar) adlı eseri de bu duruma örnek niteliği taşımaktadır. Çalışmada eserde yer alan nesnelerin yananamsal boyutları ile ilgilenilecektir.

Roland Barthes: Düzanlam- Yananlam

Göstergebilim, göstergelerin kullanımına bağlı kuramsal bir ilgiyi ifade etmektedir. Odak noktası genellikle göstergelerin insanlar tarafından kullanımını ve insanlar için mevcut olan gösterge alanları arasında dil, araştırma konusu olmasa dahi göstergebilimsel kuramsallaştırmanın ana nesnesidir (Wienold, 1972, s. 11). Bu bağlamda bir cümlenin söylenmesi, bir mağaza tabelasının yerleştirilmesi, bir trafik işaretinin okunması veya bir yüz ifadesinin yorumlanması dahi göstergelere örnektir (Reblin, 2012, s. 79).

Göstergebilimin merkezinde göstergelerin kullanımı yer almaktadır. Göstergeler, sözcükler, görüntüler, sesler ve kokular şeklinde olmakta; eylemler, olaylar, nesnelere ve benzerleri ise onlara anlam yüklenildiğinde gösterge haline gelmektedir (Chandler, 2017, s. 11). Fiske, *Introduction to Communication Studies* adlı çalışmasında göstergelerin oluşturduğu kodlar veya sistemlerin bir toplumun veya kültürün ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla var olduğunun altını çizerek, mevcut göstergelerin yorumlanması için alıcı ya da okuyucunun aktif bir rol oynadığına değinmektedir.

Göstergebilimde "okuyucu" kavramının (bir resmin fotoğrafı için bile) "alıcı" terimine tercih ettiğinden bahseden Fiske, "okuyucu" kavramının hem daha büyük bir etkinlik derecesini hem de okumanın yapmayı öğrendiğimiz bir şey olduğundan salık vererek, okuyucunun kültürel deneyiminin metni yorumlamak açısından önem arz ettiğini vurgulamaktadır. Aynı zamanda Fiske'ye göre okuyucu metne kendi deneyimlerini, tutumlarını ve duygularını katarak metnin içeriğini anlamaya ve yaratmaya çalışmaktadır (Fiske, 2010, s. 38).

Charles Sanders Peirce ve Ferdinand de Saussure, göstergeyi dil felsefesi ve göstergebilim sınırları içerisinde sorunsallaştıran ve farklılıklar ortaya koyarak açıklamaya çalışan düşünürlerdir. Saussure, çalışmalarını Avrupa'da sürdürürken, Peirce çalışma hayatına Amerika'da devam etmiştir. Peirce kuramında yorumlayana büyük önem vererek konuşmayı/yazarı merkeze almış ve Ferdinand de Saussure'den farklı bir yol izlemiştir (Özmas, 2010, s. 15-17). Peirce göstergeyi, göstergenin gönderme yaptığı şeyi ve kullanıcılarını bir üçgenin üç noktası olarak kabul etmektedir. Her biri diğer ikisiyle yakından irtibatlıdır ve Peirce için gösterge, temsil eden şeyin (representamen), temsil edilen şeyin/nesnenin (object) nasıl yorumlandığıdır (interpretant) (Chandler, 2017, s. 11- 31). Barthes ise göstergeyi anlamlandırma ile ele alarak yaklaşımını dört başlık altında toplamaktadır: I. Dil ve Söz; II. Gösterilen ve Gösteren; III. Dizim ve Dizge; IV. Düzanlam ve Yananlam (Bircan, 2015, s. 19). Anlamlandırma, göstergenin kullanıcıların duygulanımları, değerleri ve kültürleri ile bulunduğu ortaya çıkan etkileşimi tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Anlamlandırmanın ikinci düzeyinde yananlam, göstergenin öznel anlamları ve yorumlarıyla ilgilenmektedir. Yananlam, anlamın çokluğuna da işaret etmektedir ve bir bakıma anlamın yeniden üretilmesine karşılık gelmektedir (Bouzida, 2015, s. 1-4). Bu bağlamda Barthes yananlamın gerekliliğine ve önemine şu şekilde dikkat çekmektedir:

Bununla birlikte gelecek hiç kuşkusuz bir yananlam dilbiliminindir, çünkü toplum durmaksızın, insan dilinin kendisine sağladığı birinci dizgeden kalkarak ikinci anlam dizgeleri geliştirir. Bazen açık, bazen örtülü, usçullaştırılmış biçimde gelişen bu oluşturucu eylem, gerçek bir tarihsel insanbilimle çok yakından ilgilidir. Kendisi de bir dizge olan yananlam, gösterenler, gösterilenler ve bunları birbirine bağlayan bir oluş (anamlama) kapsar. (Barthes, 1993, s. 70)

Yananlam gösterenlerinin düzanlam göstergeleriyle bir araya gelerek anlamlama sürecinin oluştuğuna dikkat çeken Barthes, düzanlam ve yananlam ilişkisini ise şu şekilde özetlemektedir:

Yananlamlayıcılar diye adlandıracağımız yananlam gösterenleri, düzanlam dizgesinin göstergelerinden (bir araya gelmiş gösterenler ve gösterilenlerden) oluşur. Yananlamlayıcının bir tek yananlam gösterilene varsa, birçok düzanlam göstergesi bir tek yananlamlayıcı oluşturmak için bir araya gelebilir. Bir başka deyişle, yananlam dizgesindeki birimler zorunlu olarak düzanlam dizgesindeki birimlerle aynı boyutta değildir. Düzanlamlı büyük söylem parçaları, yananlam dizgesinin bir tek birimini oluşturabilir (sözelimi, birçok sözcükten oluşan, ama yine de bir tek gösterilene gönderen bir metnin anlatım biçimi). Yananlam, düzanlamlı bildiriye nasıl "kaplarsa kaplasın", onu tüketmez: Her zaman "düzanlamdan geriye bir şeyler kalır (yoksa söylem olanaksızlaşır), yananlamlayıcılar da sonuç olarak hep kesintili, "düzensiz" ve kendilerini taşıyan düzanlamlı bildiri tarafından özümsemiş göstergelerdir. (Barthes, 1993, s. 70)

Barthes'ın açıklamalarından anlaşılacağı üzere yananlam, yorum ile irtibatlıdır; fakat düzanlamdan tamamen bağımsız değildir. Düzanlama sahip söylemler, tek bir yananlama indirgenebilmektedir. Bu noktada ise yananlam bir bakıma yorum gerektirmektedir. Yananlam göstergeleri bu yönüyle de okurun da yazar kadar bir anlam üreticisi veya yorumlayıcısı olmasına imkan sağlamaktadır.

Gösteren ile gösterilen arasındaki bağlantıda yorum önemli bir rol oynamaktadır, zira bir gösterge üzerinden elde edilen yorumlar aslında göstergeleri başka göstergeler ile tekrar tekrar açıklamamıza neden olan işlemin kaynağıdır ve anlamlar alanıdır. Sonuçta anlamlar, tespit edilmekten ziyade yorumlanmakta ve kesinlik ifadesi yerine yeniden üretilmektedir (Bense, 1967, s. 13). İnceleme

konusu olan eserde de metinde yer alan kelimelerin göstergesel değerleri tespit edilmeye çalışılacak, düzanlamlı söylemler yananlam bağlamında değerlendirilecektir. Söz konusu amaç için ise Barthes'ın düzanlam- yananlam ilkeri uygulanacaktır.

Serdar Somuncu ve *Getrennte Rechnungen* Adlı Eserinde Yananlam Gösterenleri

Edebiyat, sadece göstergibilim ile değil, aynı zamanda hafıza ile de ilişkilidir, zira öznenin kimliğinin oluşumunda rol oynayan tecrübe ve geçmişini hatırlatan anılar sadece edebiyatın değil, hafızanın da üzerinde durduğu temel konulardandır. Edebiyat, çoğu zaman yazarın tecrübe zemininden etkilenmektedir. Dolayısıyla edebiyat ve hafıza yakın bir ilişki içerisindedir (Avcu, 2019, s. 628). Ayrıca Göçmen Edebiyatı'nın en tanınmış temsilcilerinden biri olan ve 1987 yılında prestijli Chamisso Ödülü'ne layık görülen Franco Biondi, röportajında "Literatur ist Gedächtnis"¹ (Biondi, 2009, s. 11) diyerek edebiyat ve hafızanın birbirleri ile olan irtibatına dikkat çekmiştir. Böylelikle de aslında edebiyatın hafıza ile olan ilişkisini bir bakıma özetlemiştir.

1968 yılında İstanbul'da dünyaya gelen, ailesiyle Almanya'ya göç eden ve tanınan bir yazar, yönetmen ve müzisyen olan Serdar Somuncu, Türk-Alman kabare sanatçısı olarak bilinmektedir (Rotaru, 2013, s. 17; Kurita, 2020, s. 476). Somuncu özellikle Hitler'in *Kavgam* kitabını hicivli okuması ile tanınmaktadır (Schneider, 2009, s. 224-225). Le Pen, Beate Zschäpe ve Thilo Sarrazin hakkında konuşmalar yapan yazar, eserlerinde onlara dair düşüncelerine de yer vermektedir. Somuncu'nun işlediği konular genellikle bölünmüş bir toplum imgesinde var olabilecek bir kopuşu temsil ederek, toplumda tekrar tekrar ortaya çıkan yabancılaşma sorununu gündeme getirmektedir (Kloë, 2016, s. 394). *Getrennte Rechnungen* adlı eserinde ise kendi içsel yolculuklarına ve yaşam tecrübesine yer veren yazarın, düşüncelerinden ve duygulanımlarından hareketle çevresindeki nesnelere karşı özel anlam yüklediği ve bu yönüyle de metinde yer alan nesnelere düzanlam ve yananlam bağlamında incelenmesine olanak sağladığı anlaşılmaktadır.

Barthes, ilkelerini özellikle mobilya, giyim, moda vb. üzerinden açıklamaya çalışmış ve örneklerini yine söz konusu kavram ve ilgili alanları üzerinden detaylandırmıştır (Vardar, 2001, s. 88). Fakat çalışmasında modadan ziyade moda için yazılmış söylemleri irdeleyerek modayı yazıya indirgemıştır (Aktulum, 2019, s. 7). Bu bağlamda gösterge türü metin olan eserde yer alan nesnelere yazıya indirgenerek Barthes'ın Anlamlandırma şeması bağlamında değerlendirilecektir.

İncelenen eserde yer alan "sieben Pullover" (yedi kazak) bölümü, yazarın çocuk olarak neler hissettiğine dair bilgiler içermektedir. Bölümdeki yananlam göstereni kazak olurken aslında yazarın çocukken aile bireylerine karşı duyduğu farkındalık aktarılmaktadır. Yazarın annesi bir fabrikada çalışmakta, babası ise temizlik işçisi olarak görev yapmaktadır (bkz. Somuncu, 2004, s. 11-17). Yazar ise çocukken annesi ve babası çalışmak zorunda olduğu için kreşe gitmektedir. Bir gün çok hastalanan yazar, annesinin bundan dolayı suçluluk duygusuna kapıldığını hissetmiş ve o anki duygularına ise yapıtında şu şekilde yer vermiştir:

Zwar war ich nach ein paar Tagen, die ich zu Hause im Bett verbrachte, schnell wieder gesund, aber meine Mutter machte sich fortan große Sorgen um mich. Sie hatte wahrscheinlich heftige Schuldgefühle, weil sie nicht hatte zu Hause bleiben und mich gesund pflegen können. Und sie dachte wohl, sie könne von nun an durch eine doppelte Vorsicht vermeiden, dass ich noch einmal so krank würde². (Somuncu, 2004, s. 13)

¹ Edebiyat hafızadır (Çeviri tarafıma aittir).

² Evde yatağa geçirdiğim birkaç günün ardından hemencecik iyileşme rağmen, annem o andan itibaren benim için oldukça endişelendi. Muhtemelen evde kalıp beni sağlığıma kavuşturamadığı için kendini çok suçlu hissediyordu. Ve muhtemelen o andan itibaren iki kat daha dikkatli davranarak tekrar bu kadar hasta olmamı engelleyebileceğini düşündü (Çeviri tarafıma aittir).

Yazar annesinin o anki duygu durumunu ve düşüncelerini yukarıdaki gibi aktarırken, annesine dair görüşleri aşağıdaki şekilde verilmiştir:

Auch wenn diese Schilderung etwas vorwurfsvoll klingt, war ich niemals enttäuscht von meiner Mutter, denn ich wusste, dass sie eine Aufgabe hatte, die sie erfüllen musste. Ich wusste, dass es unmöglich war, dass wir von morgens bis abends zusammen waren und spielten. Und so schien es mir wie eine zwar schwer zu erfüllende, dennoch aber unumgängliche Pflicht für uns beide, dass wir Tag für Tag diese Stunden der Trennung zu ertragen hatten³ (Somuncu, 2004, s. 13).

Çocukluğuna dair hatırasında kalan söz konusu hastalık sürecini o anki şartların farkında olduğunu belirterek aktaran yazar, sonraki söylemlerinde ise çocuk olarak aile üyelerine dair farkındalığına ve onların fedakarlığına kazak nesnesi üzerinden gönderme yapmaktadır:

Einen Pulli hatte ich angezogen, damit meine Mutter immer da wäre, wenn ich sie bräuchte, einen für meinen Vater, damit er keinen schweren Mülleimer mehr tragen müsste; einen für meinen ältesten Bruder, damit er keine schlechten Noten in der Schule schreiben würde; einen für meinen mittleren Bruder, damit er sein geklautes Fahrrad wieder finden würde; einen für meinen Kanarienvogel Hansi, den die Nachbarskatze gefressen hatte; einen, damit ich nicht mehr krank würde. . . und einen, damit es schön aussah⁴ (Somuncu, 2004, s. 17)

Yukarıdaki alıntıdan anlaşılacağı üzere yazar, küçük yaşına rağmen içinde bulunduğu durumun farkındadır ve hastalık sürecinde bu farkındalığın daha hissedilebilir duruma geldiği anlaşılmaktadır. Bu durumun hatırlatıcı rolünü üstlenen nesne ise kazaktır (Pulli). Kazağın, düzanlamsal gösterge olarak kendi anlamında kullanılmasının yanında, yazarın duygulanımlarını da gösteren bir nesne olarak metinde yer aldığı görülmektedir. Dolayısıyla söz konusu nesnenin yananlamsal gösterge bağlamında da değerlendirimi mümkündür:

Birinci	Gösteren	kazak (Pulli)
Düzlem	Gösterilen	üşütmemek ya da hastalanmamak için giyilen kış ürün türü.
Düzanlam		
İkinci	Gösteren Çağrışım	farkındalık, mutlu hissettirmek, annesinin suçluluk duygusuna kapılmasını istememek.
Düzlem		
Yananlam	Gösterilen Mit	Aile bireyelerinin o an ihtiyacı olan şeylerin farkında olunması ve onların mutlu olmasını istemek, üzüntü veren olayların tekrardan yaşanmamasını istemek.

Yukarıda yer alan söylemlerden anlaşılacağı üzere, kazak her ne kadar herkesçe bilinen düzanlamında kullanılsa da, alt metin olarak duygu barındıran bir yananlama da sahiptir: Yazar, babasının zor şartlar altında çalıştığının farkındadır, kardeşlerine ve kendisine üzüntü veren olayların tekrar yaşanmaması için kendini koruma altına almaktadır. Böylelikle de aslında kazak, yananlamsal gösteren olarak bir yandan aile üyelerinin fedakarlığına işaret ederken, diğer yandan yazarın mevcut

³ Bu tanım kulağa biraz sitemkâr gelse de annem beni hiçbir zaman hayal kırıklığına uğratmadı, zira onun yapması gereken bir işi olduğunu biliyordum. Sabahtan akşama kadar birlikte olmamızın ve oyun oynamamızın imkansız olduğunu biliyordum. Dolayısıyla her gün bu ayrılık saatlerine katlanmak zorunda olmamız bana yerine getirilmesi zor ama yine de ikimiz için de kaçınılmaz bir görev gibi geliyordu (Çeviri tarafıma aittir).

⁴ Annem ihtiyacım olduğunda hep yanımda olsun diye bir kazak giymiştim, babam artık ağır bir çöprü taşımak zorunda kalmamış diye bir tane, en büyük kardeşim okulda kötü not almamış diye bir tane, ortanca kardeşim çalınan bisikletini tekrar bulsun diye bir tane, komşunun kedisi tarafından yenen kanaryam Hansi için bir tane, artık hastalanmayayım diye bir tane... ve bir tane de güzel görünsün diye... (Çeviri tarafıma aittir)

şartların farkında olduğunu göstermektedir. Ayrıca kazak ve kazak giyme eylemi, aile fertlerine üzüntü veren olayların tekrardan yaşanmaması için yazarın çocuk olarak kendince aldığı bir önlem olarak da metinde yer almaktadır.

Yazarın hafızasında önemli bir yer edinen olayların başında okula başladığı ilk gün gelmektedir. O gün anne ve babası ile hazırlanmış ve okula gitmişlerdir. Yaklaşık yüz çocuk, dört gruba ayrılacaktır. Yeni birinci sınıf öğrencilerinin isimleri alfabetik sıraya göre okunmaya başlanmış ve çağrılan kişinin hangi sınıfa gideceği bildirilmiştir. Kimin hangi sınıfa ait olduğu belli olduktan sonra, gruplar sınıf öğretmenleriyle birlikte odadan ayrılmış, fakat yazarımızın adı okunmayarak diğer üç öğrenciyle birlikte orada kalmıştır, zira o anki okul anlayışına göre göçmenlerin küçük bir grup olarak ayrı bir sınıfta okutulmasına karar verilmiştir. Fakat yazar diğer öğrencilerin bulunduğu sınıflardan ayrı bir sınıfa yerleştirilmek istenilince babası okul müdürü ile tartışmış ve ailesi ile okulu terk ederek evin yolunu tutmuştur (bkz. Somuncu, 2004, s. 18-23). Dolayısıyla büyük bir sevinç ile başlanması arzu edilen okul süreci başlayamamış ve yazar o anki duygularını yapıtına şu şekilde yansıtmıştır:

Wir gehen schweigend und wütend nach Hause. Ich packe meine Schultüte aus und male ein Bild mit meinen Wachsmalstiften. Heute ist mein erster Schultag. Ich male und male und merke gar nicht, dass meine Mutter mir über das Haar streicht, um mich zu trösten. Dabei flüstert sie: 'Bald wirst du auf eine richtige Schule gehen, und man wird dich nicht von den anderen trennen.' Doch ich verstehe nicht wirklich, was sie damit meint.

Ich male eine Sonne und ein Auto und ein Haus. Dann male ich einen Klassenraum voller Kinder und einen Lehrer, der Füllfederhalter verteilt. Ich male den ganzen Tag, und als ich endlich fertig bin, kann man meine Bilder kaum erkennen, weil meine Tränen sie verwischt haben⁵. (Somuncu, 2004, s. 23)

Yazar her ne kadar küçük olduğu için ayrımcılığı fark edemese de, okula gidememesinin verdiği üzüntüyü bastırmak için boya kalemlerini kullanmıştır. Dolayısıyla boya kalemleri artık kendi anlamından uzaklaşarak üzüntü ile baş etmek için kullanılan bir nesne olarak eserde yer almıştır ve dolayısıyla anlamlandırma şeması aşağıdaki gibi olacaktır:

Birinci Düzlem Düzanlam	Gösteren	boya kalemleri (Wachsmalstiften)
	Gösterilen	Resim ya da boyama yapmak için kullanılan nesne
İkinci Düzlem Yananlam	Gösteren Çağrışım	Üzüntü, üzüntüyü ve uğradığı ayrımcılık duygusunu bastırmak için kullanılan materyal.
	Gösterilen Mit	Okula başlama sürecinin ilk günü göçmen olduğu için ayrımcılığa uğrayan yazarın üzüntüsünü bastırmak ve kendini rahatlatmak amacıyla kullandığı nesne.

Yazarın, memleket ve kimliğine dair sorgulamaları da eserde yer almaktadır. Yazar diğer arkadaşları gibi ailesinin uçak yolculuğunu tercih etmeyerek Türkiye'ye araba yolculuğu yaptığından

⁵ Sessizce ve kızgın bir şekilde eve gidiyoruz. Okul çantamı açıyorum ve mum boya kalemlerimle bir resim çiziyorum. Bugün okuldaki ilk günüm. Boyuyorum, boyuyorum ve annemin beni rahatlatmak için saçlarımı okşadığını fark etmiyorum bile. 'Yakında gerçek bir okula gideceksin ve diğerlerinden ayrılmayacaksın' diye fısıldıyor. Ama bununla ne demek istediğini gerçekten anlamıyorum. Bir güneş, bir araba ve bir ev çiziyorum. Sonra çocuklarla dolu bir sınıf ve dolmakalem dağıtan bir öğretmen çiziyorum. Bütün gün resim yapıyorum ve sonunda bitirdiğimde resimlerim zar zor tanınabiliyor, zira gözyaşlarım onları silikleştirmişti (Çeviri tarafıma aittir).

bahsetmektedir. Türkiye sınırına yaklaşırken ise kendi benliğine ve kimliğine yönelik sorular yöneltmektedir. Yaptığı yolculuk esnasında memleketinin neresi olduğuna dair sorular yöneltirken, Bulgaristan sınırını geçtikten sonra Türk bayrağını gördüğü anları ve o an oluşan duygu durumunu şu şekilde aktarmaktadır:

Als wir die Grenze in Richtung Bulgarien überquerten, blickte ich mich mit Tränen in den Augen noch einmal um, um die türkische Fahne zu sehen, und konnte sie kaum erkennen. . . ⁶ (Somuncu, 2004, s. 36)

Yukarıdaki söylemlerden anlaşılacağı üzere yazar, Türk bayrağı ile vatan hasretini aktarmaktadır. O anki duygularını ve yüzleşmeye çalıştığı aidiyet duygusunun cevabını henüz bilmiyor iken, kökenlerinin bulunduğu Türkiye'yi vatan olarak ifade ettiği görülmekte ve yazar bu durumu yapıtında şu şekilde somutlaştırmaktadır:

Heute fragen mich viele Menschen, ob ich Türke oder Deutscher bin. Ich weiß es nicht, aber die Sehnsucht nach meiner Heimat habe ich seit diesen Tagen nicht mehr verloren ⁷ (Somuncu, 2004, s. 36).

Yukarıdaki söylemler gösterge değerleri açısından incelendiğinde de, eserde bayrak kavramının düzenlamından ziyade yananlamı içerisinde barındırdığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla anlamlandırma şeması aşağıdaki gibi olacaktır:

Birinci Düzlem Düzanlam	Gösteren	Bayrak (Türk bayrağı) (Fahne)
	Gösterilen	Ülkeye ait gösterge, ülkeyi temsil eden kumaş
İkinci Düzlem Yananlam	Gösteren Çağrışım	Aidiyet duygusu
	Gösterilen Mit	Sıla, öteki olma, aidiyet duygusunun bölünmüşlüğü

Bayrak, düzenlamı ile düşünüldüğünde ülkeyi temsil eden kumaş olarak literatürdeki yerini almaktadır. Bir ülkenin bağımsızlığını sembolize eden bayrak, duygu, tecrübe ve mekanın farklılığı ile farklı anlamlara da gelebilmektedir. Yukarıda yer alan söylemler buna örnek niteliğindedir. Yazarımız, ailesi ile göç ettiği ülkeden (Almanya'dan) Türkiye'ye yaklaşırken gördükleri Türk bayrağı, yazarın duygulanmasına neden olmaktadır. Zira yazar bayrağa baktığında sadece memleketine ya da kimliğine dair bir sorgulama içerisine girmemekte, aynı zamanda yazarın vatanına karşı duyduğu hasret duygusu da gün yüzüne çıkmaktadır. Yazarın bayrağa bakarken kendini sorgulaması ve başkalarının kimliğine dair sorgulamalarına da yer vermesi, aslında aidiyetindeki bölünmüşlüğüne dikkat çekmektedir.

Göç sürecindeki deneyimini nesnelere üzerinden okuyucuya sorgulatan yazar, tecrübe zeminini nesnelere üzerinden aktarırken öznelere üzerinden de bir sorgulama ve anlam arayışı içerisine girmektedir. Dolayısıyla sorgulama; nesne- özne- anlam karşılaşmalarına dayalı göstergebilimsel bir bakış açısı ile daha somut bir hale gelmektedir. Özneler üzerinden deneyimini aktaran yazar, bu bağlamda ailesiyle ilgili duygu, düşünce ve hissiyatını da aktarmayı ihmal etmemektedir. Almanya'daki Türk imajının aksine ebeveynlerinin Alman barlarına gitmeyi, sosis yemeyi ve bira içmeyi sevdiklerinden bahsetmektedir. Yetmişli yıllarda, babasının yavaş yavaş Almanları

⁶ Bulgaristan sınırını geçerken, Türk bayrağını görmek için gözlerim yaşlı etrafıma bakındım ve onu zar zor seçebildim... (Çeviri tarafıma aittir).

⁷ Bugün birçok insan bana Türk mü Alman mı olduğumu soruyor. Bilmiyorum ama o günlerden beri vatanıma olan özlemimi kaybetmedim (Çeviri tarafıma aittir).

takdir etmeye başladığında ve annesinin onları hor görmeyi bıraktığında, köşedeki “Erika” adındaki bir barda Almanlar ile buluştuğundan ve yabancı ülkeler, Boğaz ve futbol hakkında tartışıklarından bahsetmektedir ve böylelikle aslında onların başlangıçtan itibaren entegrasyonu reddeden klasik anlamda göçmenler olmadıklarını, aksine uyum sağlamaya hazır olduklarını şu sözler ile aktarmaktadır:

Ich glaube, meine Eltern waren von Anfang an keine “richtigen” Ausländer und immer bereit, sich anzupassen. Ich glaube, sie hatten in ihrer Heimat keine Möglichkeit, ihren Anarchismus zu entfalten, ihre Neugier zu stillen und ihren Tatendrang zu befriedigen, ohne an der Enge der Einfältigkeit ihrer Umgebung zu ersticken. Deshalb sind sie einfach nach Deutschland geflüchtet und haben hier instinktiv das getan, was sie tun mussten, um sich nicht die Chance zu verstellen, in einer anderen Welt Anders sein zu können, ohne missachtet zu werden⁸. (Somuncu, 2004, s. 136)

Ebeveynlerinin göç ettikleri topluma çok da yabancı olmadığını ve kendileri gibi olabilmek için söz konusu göçün bir avantaj olduğunu belirten yazar, anne ve babasının gittikleri barda artık kendilerine bir yabancı gibi davranılmadığını ifade etmektedir:

Offensichtlich waren die beiden für die anderen Kneipengäste nach einiger Zeit nicht mehr fremd. Nicht weil sie die Sprache mittlerweile etwas besser beherrschten, sondern weil sie keine Angst hatten, sich anzunähern, weil sie interessiert waren und dadurch Interesse weckten. Tatsächlich scheint es ein Hauptmotiv von Fremdenhass und Ausländerfeindlichkeit geblieben zu sein, dass man sich mehr vor dem Ungewissen fürchtet als vor der Ähnlichkeit. Und zwischen diesen Leuten, die dort an der schmalen Theke bei Altbier und Käsestangen standen, gab es eigentlich keinen großen Unterschied. Sie waren genauso spießig, genauso lustig, genauso tiefgründig und genauso oberflächlich wie jeder andere auch. Das kleine Stück Papier mit dem Stempel spielte keine Rolle, es gab keine Grenzen mehr⁹. (Somuncu, 2004, s. 135-136)

Anne ve babasının tıpkı Almanlar gibi bara gittiklerini belirten yazar, anne ve babasının ön yargılarını kırarak Almanlara yakınlaştığını ve bu nedenle artık bardakilere yabancı gibi gelmediklerinden bahsetmektedir. Yabancı düşmanlığının temelinde yatan sebebin aslında bilinmeyenden korkmak olduğuna değinen yazar, insanların ön yargılarından sıyrılarak birbirlerine yakınlaşmaktan korkmadıkları sürece, üzerinde damga olan küçük kağıt parçasının yani resmi evrakın önemini olmadığını yazmaktadır. Bu noktada üzerinde damga olan küçük kağıt parçası ile kastedilen kimliklerin aslında aynılık ve ötekilik kavramlarına da karşılık geldiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Anlamlandırma şeması aşağıdaki gibi olacaktır:

Birinci Düzlem Düzanlam	Gösteren	üzerinde damga olan küçük kağıt parçası (das kleine Stück Papier mit dem Stempel)
	Gösterilen	üzerinde kuruluşun/ kurumun veya devletin adının yazılı olduğu resmi evrak
İkinci Düzlem Yananlam	Gösteren Çağrışım	Resmi kağıt/evrak veya kimlik
	Gösterilen Mit	ötekilik/aynılık, aidiyet, kimlik

⁸ Annemle babamın en başından itibaren “gerçek” yabancılar olmadıklarını ve her zaman uyum sağlamaya hazır olduklarını düşünüyorum. Bence kendi ülkelerinde anarşizmlerini geliştirme, meraklarını tatmin etme ve çevrelerinin dar görüşlülüğü tarafından boğulmadan girişkenliklerini giderme fırsatları yoktu. Bu yüzden Almanya'ya kaçtılar ve içgüdüsel olarak burada yapmaları gerekeni yaptılar, böylelikle kendilerini başka bir dünyada yok sayılmadan farklı olma şansından mahrum bırakmadılar (Çeviri tarafıma aittir).

⁹ Belli ki ikili bir süre sonra diğer bardakilere artık yabancı gelmiyordu. Artık dile daha iyi hakim oldukları için değil, onlara yaklaşmaktan korkmadıkları, ilgilendikleri ve böylece ilgi uyandırdıkları için. Aslında yabancı düşmanlığı ve yabancı düşmanlığının ardındaki temel nedenlerden biri, insanların benzerlikten çok bilinmeyenden korkmaları gibi görünüyor. Daracık bar tezgahında biraların ve peynirli çöreklerin yanında duran bu insanlar arasında pek de bir fark yoktu. Onlar da herkes kadar mutaassıp, komik, etkili ve yüzeyseldi. Üzerinde damga olan küçük kağıt parçasının hiçbir önemi yoktu, artık sınırlar yoktu (Çeviri tarafıma aittir).

Yukarıda görüldüğü üzere yazar, farklı kimliklerin aynı mekanda karşılaşmalarına anne ve babası üzerinden yer vermektedir ve söylemlerden aslında her iki tarafın üzerine düşenleri yaptıktan sonra etnik kimliğin bir öneminin olmadığı anlaşılmaktadır. Yani sadece göçmen grubun değil, aynı zamanda ev sahibi toplumun da söz konusu süreci ve durumu doğru biçimde anlamlandırması ve empati kurabilmesi gerektiğinin altını çizmektedir. Böylesi bir durum ile farklılığın artık bir önem arz etmediğini vatandaşlara verilen resmi evrak üzerinden aktarmaktadır. Burada yer alan üzerinde damga olan küçük kağıt parçası, her ne kadar üzerinde kuruluşun/kurumun ya da devletin adının yazılı olduğu resmi kağıt/evrak olsa da, bu tanım kelimenin ve nesnenin düz anlamıdır. Yananlam açısından düşünüldüğünde ise aslında kimlik tanımında yer alan aynılık/ötekilik karşılığına denk gelmektedir.

Göç, sadece özne veya grubu değil, aynı zamanda özne ve grubun değer yargılarını da kapsayan bir olgudur. Bu bağlamda kültürel karşılaşmalar çoğu zaman kıyaslamaları da beraberinde getirmektedir. Yazarın İstanbul'da gittiği bir mekan hakkındaki anlatısı bu duruma örnek teşkil etmektedir:

Erst als ich eines Tages als erwachsener Mann mit Freunden in einem Restaurant in İstanbul saß und der Kellner uns fragte, ob wir eine 'deutsche Rechnung' haben möchten, fiel mir zum ersten Mal auf, dass man in Deutschland sehr großen Wert auf die akkurate Teilung der Güter legte.

'Deutsche Rechnung' nennt man in Ländern des Orients die Eigenart, den Rechnungsbetrag genau zwischen den einzelnen Gäste aufzuteilen. Etwas sehr Unhöfliches und zugleich Peinliches.

In der Türkei trägt der Gastgeber – und dieser zu sein ist keine Strafe, sondern eine Ehre, um die man sich streitet – die Verantwortung für das Wohlergehen seiner Gäste. Er bestellt, er fragt, er fordert, er kontrolliert die Vorgänge. Er liest den Gästen ihre Wünsche von den Lippen ab, er schwelgt, im Überfluss (auch wenn sein Konto schon längst überzogen ist), er denkt nicht einen Moment über den Verlust nach, sondern freut sich über den Gewinn: das Glück des gemeinsamen Moments, das durch keine Rechnung und keine Ordnung aufzuwiegen ist. Vielleicht weil er weiß, dass beim nächsten Mal durch ein ungeschriebenes Gesetz er der Gast sein wird, dass er nach Lust und Laune essen wird und dass es ihm gut gehen wird, weil sich dann jemand um sein Wohlergehen kümmert. Ein einfaches Prinzip – fast christlich – von Geben und Nehmen, das seit Jahrhunderten gepflegt wird¹⁰. (Somuncu, 2004, s. 52-53)

Yukarıdaki alıntıda yazarın İstanbul'daki anısından bir kesit verilmektedir. Bu kesitten anlaşılacağı üzere, Doğu-Batı karşılığında bir kıyaslama söz konusudur. Ayrıca kesitte yer alan Alman usulü kavramı ile iki kültür arasındaki farklılık vurgulanmak istenmektedir. Dolayısıyla eserde her ne kadar Alman usulü kavramı doğu toplumlarında hesabın müşteriler arasında bölüştürülmesi anlamı taşısa da, yananlam bağlamında düşünüldüğünde aynılık/ötekilik kavramlarına karşılık geldiği anlaşılmaktadır:

Birinci Düzlem	Gösteren	Alman usulü (deutsche Rechnung)
Düzanlam	Gösterilen	yapılan harcamada herkesin kendi payına düşeni ödemesi
İkinci Düzlem	Gösteren Çağrışım	İki kültür arasındaki farklılık
Yananlam	Gösterilen Mit	ötekilik/aynılık

¹⁰ Yetişkin bir adam olarak bir gün İstanbul'da bir restoranda arkadaşlarımla otururken garsonun bize 'Alman usulü' isteyip istemediğimizi sormasına kadar, Almanya'da insanların sahip oldukları şeylerin doğru bir şekilde bölünmesine büyük önem verdiğini ilk kez fark ettim. Alman usulü, Doğu ülkelerinde hesabı tek tek müşteriler arasında tam olarak bölüştürme özelliğine verilen isimdir. Çok kaba ve aynı zamanda utanç verici bir şey. Türkiye'de ev sahibi - ki ev sahibi olmak bir ceza değil, uğruna savaşılabilecek bir onurdur - misafirlerinin hoşnutluğundan sorumludur. O ismarlar, o sorar, o talep eder, o olanları kontrol eder. Misafirlerinin isteklerini dudaklarından okur, bolluktan hoşnuttur (hesabı çoktan fazla çekilmiş olsa bile), kaybı bir an bile düşünmez, kazançla sevinir: paylaşılan anın mutluluğu, herhangi bir hesap veya siparişle karşılanamaz. Belki de bir dahaki sefere, yazılı olmayan bir kurala göre, misafir olacağımı, istediği gibi yiyeceğini ve birilerinin onun iyiliğini gözeticeğini bildiği içindir. Yüzyıllardır uygulanan basit bir prensip - neredeyse Hristiyanlıktan kalma - ver ve al (Çeviri tarafıma aittir).

Sonuç

Roland Barthes'ın yazıları edebiyattan dilbilime kadar uzanan geniş bir konu yelpazesini içermektedir. Barthes göstergebilim kavramına yeni bir soluk getirmiş ve nesnelerin görünen anlamından ziyade derinlerde yatan yanamları ile daha anlam kazanacağından salık vermiştir. Bu yanamlar maddi olmaktan daha çok manevi özellikler taşımaktadır. Düzanlam herkesçe bilinen ve bireyin belleğinde imge olarak yer eden anlamlardır. Yanamları görmek için ise daha derinlere inmek gerekmektedir. Bu da ancak yakın bir okuma ile gerçekleşmektedir. Çalışmada, Barthes'ın Anlamlandırma şemasındaki düzanlam ve yanamlam teorileri baz alınarak daha çok göstergebilimci kimliğine yer verilmiştir. Barthes'ın kuramının yanında Assmann'nın bellek yaklaşımı üzerinden de bir nesne hafızasının varlığından bahsedilmiştir.

Serdar Somuncu, Türk – Alman ilişkilerine odaklanan eserlerinde iki toplum arasında mevcut sorunları kendi yaşam tecrübesinden hareketle farklı bir bakış açısı ile ele almaktadır. İnceleme konusu olan eserde yine özyaşam öyküsüne yer veren yazar, aynılık/ötekilik gibi kimlik sorgulamaları içerisine girmektedir. Kendince içsel olan fakat toplumsal bir sorgulamaya da olanak sağlayan yaşam öyküsünde, yazarın betimlediği ya da geçmişteki olayları hatırlamasında rol oynayan nesnelerin varlığına rastlanılmıştır. Söz konusu nesnelerin düzanlamlarından ziyade o an yazarın hissiyatını ve düşünüm dünyasını yansıttığı bağlamdan anlaşılmıştır. Dolayısıyla kelimelerin işaret ettiği nesnelere, Barthes'ın Anlamlandırma şeması ile irdelenerek nesnelerin düzanlamdan çok yanamlamsal bir dünyanın kapısını araladığı somut hale getirilmiştir. Öyle ki metinde yer alan kazak her ne kadar düzanlama sahip olsa da, aynı zamanda yanamlamsal gösterge olarak yazarın farkındalığını ve aile üyelerinin fedakarlığını yansıtmaktadır. Okul günü karşılaştığı ayrımcılık nedeniyle ailesi ile evine geri dönmek zorunda kalan yazar, heyecanının yerini alan üzüntüsünü bastırmak için boya kalemleri ile bir resim çizmiştir. Bu bağlamda boya kalemleri sadece resim yapmaya yarayan bir nesne olarak değil, aynı zamanda üzüntüyü bastırmaya yardımcı olan bir materyal olarak yorumlanabilmektedir. Yazarın, Türkiye yolculuğunda gördüğü Türk bayrağının da kendi anlamı dışında bir anlama sahip olarak sıla, öteki olma ve aidiyetteki bölünmüşlüğe karşılık gelen yanamlamsal bir gösterge olduğu sonucuna varılmıştır. Özneler üzerinden de bir sorgulama içerisine giren yazar, anne ve babasının gittikleri mekanda, ön yargılarını bir kenara bırakarak ve Almanların da merak ve empati duygusu ile yaklaşarak birbirleri arasında bir sınırın veya farklılığın olmadığına yer vermiştir. Farklılığın önem arz etmediğini damgalı küçük kağıt üzerinden ifade ederken, söz konusu kelimenin aynılık/ötekilik yani kimlik kavramına karşılık geldiği anlaşılmıştır. Aynı şekilde Alman usulü kavramının da sadece hesabın kişiler tarafından ödenmesine karşılık gelmediği, yanamlamının Doğu-Batı karşıtlığında aynılık/ötekilik olduğu anlaşılmıştır. Böylelikle de özneyi çevreleyen nesne hafızasının, yanamlam göstergesi olarak eserde yer aldığı tespit edilmiştir. Daha geniş yelpazede ise nesne hafızasının okunmasında yoruma imkan sağlayan yanamlamsal gösterenlerin önemli bir rol oynadığı eserden hareketle somutlaştırılmıştır. Nesnelerin anlam taşıdığı, fakat nesnenin kendi anlamı dışında da bir anlamı olabileceği, dolayısıyla özellikle çoğul söylemlerin olduğu edebi metinlerin, yorumlanmayı bekleyen satır araları ve nesne hafızası ile dolu olduğu bir kez daha anlaşılmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Finansal Destek: Yazar finansal destek beyan etmemiştir.

Peer Review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author declared no conflict of interest.

Financial Disclosure: The author declared no financial support.

ORCID:

Ayşegül Aycan SOLAKER 0000-0002-2669-7286

KAYNAKÇA

- Aktulum, K. (2019). Metinsel Türsellik Ve Moda Metinlerarasılık – Giysilerarasılık – Üstgiysisellik. *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, 21(21), 1-37.
- Allen, G. (2003) *Roland Barthes*. London and New York: Routledge.
- Assmann, J. (1997). *Das kulturelle Gedächtnis – Schrift, Erinnerung und politische Identität in frühen Hochkulturen*. München: Verlag C. H. Beck.
- Assmann, J. (2008). Communicative and Cultural Memory. In A. Erll & A. Nünning & A. Erll (Hrsg.). *Cultural memory studies: An international and interdisciplinary handbook*, (s. 109 – 118). Berlin: Walter de Gruyter.
- Avcu, İ. (2019). Bellek, Travma Ve Edebiyat. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*(63), 627-646.
- Barthes, R. (1993). *Göstergebilimsel Serüven* (M. Rifat & S. Rifat, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Barthes, R. (2002). *S/Z*. (R. Miller, Trans.) United Kingdom: Blackwell.
- Barthes, R. (2008). Kritik und Wahrheit. In M. Sascha (Hrsg.). *Texte und Theorie der Literaturkritik*. (s. 210-230). Stuttgart: Philipp Reclam Jun. GmbH.
- Bense, M. (1967). *Semiotik – Allgemeine Theorie der Zeichen*. Baden: Agis Verlag.
- Biondi, F. (2009). Literatur ist Gedächtnis. Berichterstatterin: Immacolata Amodeo, Transkript. Eine neue deutsche Literatur. 9-11. Erişim adresi: https://heimatkunde.boell.de/sites/default/files/dossier_migrationsliteratur.pdf
- Bouzida, F. (2015). Connotation in semiotics according to Roland Barthes approach. *International Journal of Scientific and Technology Reseach*. 1-7.
- Bircan, U. (2015). Roland Barthes ve göstergebilim. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 13(26), 17-41.
- Chandler, D. (2017). *Semiotics: The Basics*. London and New York: Routledge.
- Christensen, H. D. (2010). Roland Barthes: On Semiology and Taxonomy. In G. J. Leckie & L. M. Given & J. E. Buschman (Hrsg.) *Critical Theory for Library and Information Science*. (s. 15-29). Santa Barbara, California, Denver, Colorado, Oxford, England: ABC-CLIO, LLC.
- Fiske, J. (2010). *Introduction to Communication Studies*. London and New York: Routledge.
- Gottdiener, M. (2005). *Postmodern Göstergeler*. (E. Cengiz, H. Gür & A. Nur, Çev.) Ankara: İmge Kitapevi.
- Kalelioğlu, M. (2017). The theory of signification: Semiotic criticism and literature, *International Journal of Language*, 5(8), 169-181.
- Kloë, C. (2016). *Komik Als Kommunikation Der Kulturen*. Wiesbaden: Springer Fachmedien.
- Kurita, K. (2020). *Mit den Stereotypen spielen: Die Deutsch-türkischen Komiker Kaya Yanar und Serdar Somuncu*. In japanische Gesellschaft für Germanistik (Hrsg.). Einheit in der Vielfalt-Germanistik zwischen Divergenz und Konvergenz-Asiatische Germanistentagung 2019 in Sapporo, (s. 473 – 478). München: IUDICIUM GmbH.

- Özmkas, U. (2010). *Peirce, Saussure ve Derrida'da Gösterge Kavramı* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Reblin, E. (2012). *Die Straße, die Dinge und die Zeichen - zur Semiotik des materiellen Stadtraums*. Bielefeld: transcript Verlag.
- Rotaru, A. (2013). *Poetics Of Resonance And Legacies Of Sound In German Literature Since 1989* (Dissertation). Cornell University.
- Schneider, J. (2009). From "Kanak Attack" to the "GerKish Generation": Second-Generation Turkish Narratives in German Culture and Politics. *International Journal on Multicultural Societies*, 11(2), 212-229.
- Somuncu, S. (2004). *Getrennte Rechnungen*. Bergisch Gladbach: Gustav Lübbe Verlag.
- Vardar, B. (2001). *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Wienold, G.(1972). *Semiotik der Literatur*. Frankfurt/Main: Athenäum Verlag GmbH.

Atf biçimi / How to cite this article

Solaker, A.A. (2024). Göstergebilim ve Nesnelere Hafızası: Serdar Somuncu'nun *Getrennte Rechnungen* (Ayrı Hesaplar) Adlı Eserinin Yananlam Gösterenleri Bağlamında Değerlendirmisi. *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi- Studien zur deutschen Sprache und Literatur*, 52, 86-99. <https://doi.org/10.26650/sdsl2024-1537311>